

NATĘŻENIE RUCHU TURYSTYCZNEGO NA WYBRANYCH FESTIWALACH – POZYTYWNE I NEGATYWNE ASPEKTY JEGO WPŁYWU NA SYSTEM SPOŁECZNO-GOSPODARCZY LUBLINA W OPINII MIESZKAŃCÓW MIASTA

KAROLINA SKOCZYLAS¹, TERESA BRZEZIŃSKA-WÓJCIK²

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

¹ Adres e-mail: skoczylas.karolina89@gmail.com

² Adres e-mail: tbrzezin@poczta.umcs.lublin.pl

SŁOWA KLUCZOWE

ruch turystyczny, festiwal, Lublin

STRESZCZENIE

Podobnie jak w innych miastach, tak też w Lublinie w ostatnich latach mieszkańcy i turyści mają możliwość uczestniczenia w coraz szerszej ofercie festiwali. Z czasem niektóre z tych wydarzeń stają się markowymi produktami turystycznymi miast. Celem artykułu jest zaprezentowanie szacunkowych danych dotyczących natężenia ruchu turystycznego w Lublinie w czasie trwania wybranych do analizy dużych festiwali – Carnawalu Sztuk-Mistrzów, Jarmarku Jagiellońskiego, Europejskiego Festiwalu Smaku – oraz wyników analiz opinii mieszkańców w zakresie pozytywnych i negatywnych oddziaływań natężenia ruchu turystycznego na system społeczno-gospodarczy Lublina. Z szacunkowych statystyk wynika, że festiwale generują dość duże jak na warunki Lublina natężenie ruchu turystycznego, co ma odzwierciedlenie także w statystykach prezentowanych przez inne źródła danych. W zakresie pozytywnych efektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy miasta mieszkańcy najwyżej ocenili wzmocnienie wizerunku miejsca jako destynacji turystycznej oraz tworzenie nowych miejsc noclegowych w sferze turystyczno-gospodarczej. Za najuciążliwsze uznali duże natężenie ruchu turystycznego w mieście, hałas/zatłoczenie oraz utrudnienia komunikacyjne w sferze środowiskowej. Generalnie mimo negatywnych opinii mieszkańcy miasta wyrazili pozytywną opinię dotyczącą oddziaływań festiwali na system społeczno-gospodarczy miasta.

Wprowadzenie

Festiwale są ściśle związane z ludźmi, ich szeroko rozumianą kulturą, religią, wierzeniami i tradycjami (Cudny, 2013, s. 105). Mają duże znaczenie w historii wszystkich kręgów kulturowych kształtujących współczesne pojmowanie rzeczywistości. W szerokim znaczeniu festiwal określany jest jako niecodzienne działanie o charakterze religijnym, społecznym i politycznym, związane

z przeszłością historyczną obszaru oraz z rytmem przyrody, zaś w wąskim znaczeniu – odnosi się do kategorii święta, obrzędu, rytuału (Ratkowska, 2010, s. 31).

Festiwale przyciągają turystów i generują turystykę festiwalową. Obecnie w krajach środkowej i wschodniej Europy zauważa się rozwój festiwali i znaczenia turystyki festiwalowej (Cudny, 2013, s. 106). Potencjalnych turystów przyciąga wiele elementów, z których najważniejsza wydaje się interesująca, czasami egzotyczna kultura prezentowana podczas wydarzeń (Quinn, 2010). Ponadto turyści chcą poza udziałem w niezwyklej atmosferze wydarzenia spotkać ludzi o podobnych zainteresowaniach oraz dowiedzieć się więcej o danym regionie czy kulturze społeczności lokalnej. Ze względu na fakt, że wydarzenia generują ruch turystyczny, mają wpływ na wiele elementów przestrzeni geograficznej, w której się odbywają.

Pojęcie ruchu turystycznego jest różnie definiowane i interpretowane. Dość obszerny przegląd literatury w tym zakresie zawierają opracowania m.in. A. Zajadacz (2008). Najczęściej jednak stosowana jest definicja WTO, według której ruch turystyczny to „zjawisko polegające na fizycznym i czasowym przemieszczaniu się ludzi z miejsca ich stałego pobytu na inne miejsce i wytwarzaniu przez nich popytu na towary i usługi, przejawiającego się zarówno podczas podróży jak i pobytu poza miejscem zamieszkania” (Kolasińska, 2005). Natomiast samo „natężenie” rozumie się jako „stopień nasilenia” tego zjawiska (Słownik..., 2007). W tym kontekście autorzy niniejszego opracowania poprzez natężenie ruchu turystycznego rozumieją nasilenie zjawiska, jakim jest przemieszczanie się ludzi poza miejsce ich stałego zamieszkania. Oczywiście w przypadku festiwali problem jest dość złożony, bowiem bardzo trudno jest odróżnić mieszkańców uczestniczących w festiwalach od turystów.

Organizatorzy wydarzeń realizujących cele promocyjne danej miejscowości przyjmują przy ich przygotowywaniu orientację produktową, w której skupiają się na ciągłym doskonaleniu programu wydarzenia (Getz, 2008, s. 412). Ze względu na rodzaje atrakcji, jakie miasta oferują potencjalnym użytkownikom – turystom i mieszkańcom – produkty podzielić można na kilka grup. Wśród nich wyróżniają się imprezy kulturalne. Do najbardziej popularnych kompleksowych miejskich produktów turystycznych należą takie, jak zabytek plus impreza kulturalna, np. Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie (Czornik, 2013, s. 12).

Analizowane w artykule festiwale zajmują ważne miejsce w promocji i produktowym wizerunku miasta Lublina. W dokumencie *Strategia Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025* zaproponowano obszar produktowy „Lublin Open Culture”, który ma integrować płaszczyzny najbardziej wyróżniające ofertę turystyczną Lublina, oparte na tzw. szerokiej kulturze miasta. W ramach obszaru zaproponowano 5 podproduktów opartych na 5 sferach aktywności kulturalnej. Jedną z nich są autorskie wydarzenia kulturalne i festiwale. Wśród zaproponowanych produktów wiodących znalazły się „Lublin Jagielloński” z założeniem wydłużenia Jarmarku Jagiellońskiego z 4 do 8, a nawet do 16 dni oraz „Lublin Smaków” z założeniem, że będzie on zawierał imprezy kulinarne, takie jak: Europejski Festiwal Smaku (istniejący), Noc Restauracji oraz Dzień Restauracji.

Celem artykułu jest zaprezentowanie szacunkowej liczby osób uczestniczących w analizowanych dużych festiwalach w Lublinie – Carnawalu Sztuk-Mistrzów, Jarmarku Jagiellońskim, Europejskim Festiwalu Smaku – oraz wyników analiz opinii mieszkańców w zakresie pozytywnych

i negatywnych oddziaływań natężenia ruchu turystycznego wynikającego z organizacji festiwalu na system społeczno-gospodarczy Lublina.

Metody badawcze i źródła danych

W fazie konceptualizacji badań nad zagadnieniem aspektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-ekonomiczny obszaru wykorzystano metaanalizę wtórnych źródeł danych, przede wszystkim literatury przedmiotu, w zakresie konstrukcji kwestionariusza ankiety od strony merytorycznej. Ostatecznie zdecydowano się na ujęcia proponowane w opracowaniach Hall (1992, s. 8) oraz Kasprzaka (2014, s. 194–195). Pytania dotyczące sposobów oddziaływania ruchu turystycznego związanego z festiwalami na system społeczno-gospodarczy miasta podzielono na dwie kategorie: efekty pozytywne i efekty negatywne. W każdym z tych elementów wyróżniono sfery oddziaływania: ekonomiczną, turystyczno-gospodarczą, środowiskową, społeczno-kulturową, psychologiczną, polityczno-administracyjną.

Przedmiotem rozważań w początkowej fazie była także analiza ilościowo-jakościowa wszystkich festiwalu organizowanych w woj. lubelskim. Z wykorzystaniem metod kolejnych eliminacji i przybliżeń oraz odsiewu zdecydowano się na przeprowadzenie sondażu diagnostycznego w czasie trwania ostatniej edycji trzech festiwalu w Lublinie – Carnawalu Sztuk-Mistrzów, Jarmarku Jagiellońskiego oraz Europejskiego Festiwalu Smaku.

Badania terenowe z zastosowaniem metody sondażu diagnostycznego zostały przeprowadzone wśród mieszkańców Lublina w 2015 r., w trzech terminach: 23–26 lipca (Carnawal Sztuk-Mistrzów) – do analizy wzięto 105 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy ankiet, 14–16 sierpnia (Jarmark Jagielloński) – 107 kwestionariuszy, 2–6 września (Europejski Festiwal Smaku) – 112 kwestionariuszy. W rezultacie 324 poprawnie wypełnione kwestionariusze poddano analizie statystycznej.

Liczby uczestników podawane przez organizatorów poszczególnych festiwalu określono metodą interpolacji polegającą na oszacowaniu hipotetycznej wartości cechy na podstawie pozostałych wartości, znanych badającemu (Sobczyk, 1999). Liczbę uczestników na analizowanych festiwalach oszacowano na dwa sposoby. Liczba osób na Carnawalu Sztuk-Mistrzów oraz Europejskim Festiwalu Smaku została określona na podstawie średniej liczby osób uczestniczących w danym wydarzeniu na każdym z festiwalu i odniesiona do ogólnej liczby wydarzeń na każdym z nich. W przypadku Jarmarku Jagiellońskiego organizatorzy policzyli osoby wchodzące na festiwal w określonym czasie; ich liczbę odniesiono do długości czasu trwania festiwalu.

W ostatnim etapie dane wtórne oraz dane pierwotne przeanalizowano z zastosowaniem metod statystycznych i kartograficznych.

Historyczne i kulturowe uwarunkowania festiwalu w Lublinie

Lublin jest we wschodniej Polsce miastem największym (liczy ok. 344 tys. mieszkańców), zajmującym powierzchnię 147,5 km² (*Województwo lubelskie...*, 2014). Jego zespół osadniczy i gród obronny pochodzą z XII i XIII w. Miejskie prawo magdeburskie uzyskał z nadania Władysława

Łokietka w 1317 r. (Nowak, 1997). Kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta miała unia polsko-litewska z 1385 r., poprzez którą Lublin znalazł się na styku różnych stref gospodarczych. Spowodowało to także wzrost znaczenia administracyjnego miasta. Kolejnymi istotnymi wydarzeniami historii miasta były: unia lubelska z 1569 r., powołanie Trybunału Koronnego w 1578 r. na mocy przywileju króla Stefana Batorego. Wydarzenia te spowodowały dynamiczny rozwój handlu, usług i rzemiosła w mieście. Z tego okresu pochodzi wiele pałaców, dworów i kamienic (Świeca, 2009). Należy podkreślić, że przez wieki w Lublinie łączyły się prądy kulturowe z zachodu i wschodu (Skowronek, Wojciechowski, Świeca, 2006), co miało istotny wpływ na cechy dziedzictwa kulturowego miasta.

Współcześnie Lublin stanowi nie tylko centrum administracyjne, ale również najważniejszy ośrodek kulturalno-oświatowy regionu. Przyczynia się do tego też środowisko studenckie, które inicjuje różne wydarzenia kulturalne, m.in. Lubelskie Dni Kultury Studenckiej, Studencki Ogólnopolski Festiwal Teatralny „Kontestacje” (www.lublin.eu/kultura/wydarzenia/wydarzenia-cykliczne). Na tle województwa stolica wyróżnia się także pod względem liczby instytucji kultury (12 centrów i domów kultury, 4 teatry, filharmonia).

W Lublinie odbywają się festiwale różnego typu: muzyczne (6), interdyscyplinarne (5), teatralne (3), innego typu (3: Carnaval Sztuk-Mistrzów, Festiwal Sztuki w Przestrzeni Publicznej „Open City/Miasto Otwarte”, Festiwal Opowiadaczy Słowodaje) oraz pojedyncze taneczne, literackie i filmowe (*Kalendarz Kultury...*, 2015). Spośród 20 zasięg międzynarodowy ma aż 14, ogólnopolski – 2 i regionalny – 4. Większość spośród nich (14) to imprezy stosunkowo młode, które w ciągu ostatnich 9 lat zorganizowano po raz pierwszy.

Festiwałem wykorzystującym dziedzictwo historyczne Lublina związane z położeniem na ważnym, tzw. północnym szlaku handlowym (Wojciechowski, 1965, s. 16), jest Jarmark Jagielloński, który odbywa się ok. połowy sierpnia i trwa 4 dni. Jest organizowany od 2007 r. (www.lublin.eu/kultura/wydarzenia/wydarzenia-cykliczne). Łączy on tradycję historycznych jarmarków organizowanych w XV i XVI w. ze współczesną wymianą kulturalną i gospodarczą. Jarmark w dużym stopniu nawiązuje do tradycji Jagiellońskiego „złotego wieku” – czasów, w których Lublin rozkwitał jako ośrodek wielokulturowy. Wydarzenie to łączy wartości kultury tradycyjnej i promuje wspólne dziedzictwo Wschodu i Zachodu – dorobek regionalnych grup etnicznych (rusińskiej, żydowskiej, tatarskiej, ormiańskiej) w sferze materialnej i niematerialnej – oraz spełnia wymogi nowoczesnego produktu turystycznego. W trakcie Jarmarku prezentowana jest kultura tradycyjna zarówno w swoich formach autentycznych, jak i wzbogaconych współczesnymi elementami artystycznymi inspirowanymi folklorem. Jarmark poprzez koncerty, spektakle, wystawy, warsztaty, pokazy rzemiosła i plenery artystyczne w przestrzeni publicznej służy także edukacji.

Europejski Festiwal Smaku prezentuje wielokulturowość i dziedzictwo kulinarne Lublina i Lubelszczyzny. Wydarzenie to odbywa się od 2009 r. i jest organizowane przez Stowarzyszenie „Kresowa Akademia Smaku”, Urząd Miasta Lublin, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego oraz Biuro Promocji Promedia (www.lublin.eu/kultura/wydarzenia/wydarzenia-cykliczne). Czas trwania festiwalu ciągle się wydłuża, w 2015 r. trwał 5 dni, zaś w poprzednich latach – 3–4 dni (Pioś, Skoczylas, Brzezińska-Wójcik, 2014). Znakiem rozpoznawczym festiwalu jest program łączący tradycje lubelskiej kuchni z wydarzeniami kulturalnymi, m.in.

z koncertami muzycznymi (w 2015 r. na festiwalu wystąpiły Katie Melua oraz Mela Koteluk), wystawami i wernisażami oraz konkursami. Dużą atrakcją festiwalu stanowią degustacje i sprzedaż produktów oraz potraw regionalnych (m.in. cebularz lubelski, forszmak lubelski, piróg biłgorajski, tradycyjne regionalne wyroby wędliniarskie), jak również warsztaty sztuki kulinarnej. Odbywają się też panele dyskusyjne dotyczące rozwoju Lublina i woj. lubelskiego. W 2014 r. były to: „Smaki regionu”, „Nowoczesne technologie w promocji Lubelszczyzny”, „Promocja gospodarcza oraz biznesowa Lublina i regionu”. Panele skierowane były do przedstawicieli samorządów, władz miasta i regionu oraz przedsiębiorców (<http://europejskifestiwalismaku.pl/aktualnosci/page/co-nowego-podczas-6-edycji-informacja-prasowa>).

Carnaval Sztuk-Mistrzów poprzez nazwę nawiązuje do postaci Sztukmistrza z Lublina – bohaterka książki napisanej przez noblistę Izaaka Bashevisa Singera. Problematyka powieści koncentruje się na kodeksie tradycji, wierzeń i rytuałów oraz obyczajów charakterystycznych dla kultury Żydów (www.lublin.eu/kultura/wydarzenia/wydarzenia-cykliczne). Carnaval odbywa się w Lublinie od 2010 r. Organizatorem imprezy są Warsztaty Kultury działające jako filia Centrum Kultury. Impreza ta stanowi rozwinięcie Festiwalu Sztukmistrzów odbywającego się w Lublinie od kilku lat. W czasie 4 dni trwania Carnawalu odbywają się w przestrzeni miasta widowiska z pogranicza teatru i nowego cyrku. W widowiskach uczestniczą artyści i specjaliści sztuki cyrkowej z wielu krajów Europy. Oprócz spektakli i widowisk prowadzą oni cykl warsztatów dla profesjonalistów oraz dla początkujących.

Wyniki badań

Szacunkowa liczba osób uczestniczących w analizowanych festiwalach

Wybrane do opracowania festiwale mają kilka cech wspólnych. Jedną z nich jest to, że przez kilka swoich edycji wypracowały już pewną markę jako wizytówki Lublina. Ponadto, należą do najbardziej rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych w mieście, przyciągając corocznie bardzo dużą liczbę uczestników. Ze wstępnych wyników badań wynika, że są nimi mieszkańcy miasta i regionu, jak również turyści z Polski, a nawet z zagranicy.

Powyższe stwierdzenie poświadcza zestawienie (tabela 1) przywołane za *Strategią Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025*, w którym Lublin wyróżnia się pod względem liczby uczestników imprez kulturalnych. Liczba ta jest niemal dwukrotnie większa niż te charakterystyczne dla takich miast, jak Poznań, Wrocław, Łódź czy Katowice, w których liczba ludności jest dwukrotnie większa niż w Lublinie.

Według organizatorów w Jarmarku Jagiellońskim uczestniczy co roku ok. 150 tys. osób. Liczba ta jest określana na podstawie inwentaryzacji osób wchodzących na Stare Miasto przez bramę Krakowską (<http://www.dziennikwschodni.pl/co-gdzie-kiedy/festiwale/n,140809803,jarmark-jagiellonski-kura-stragany-gra-muzyka-sprawdz-program.html>).

Na Europejskim Festiwalu Smaku z roku na rok obserwuje się rosnącą liczbę uczestników. Według organizatorów w 2015 r. wzięło udział ponad 100 tys. uczestników, zaś w 2014 r. – ok. 100 tys. osób, podczas gdy w latach 2012–2013 w każdej edycji uczestniczyło po 70 tys., zaś

w 2011 r. – 60 tys. (Skoczylas, Widz, 2015a, 2015b). Widać więc, że festiwal ten cieszy się rosnącą popularnością.

Tabela 1. Uczestnicy wydarzeń biznesowych (2010) oraz imprez organizowanych przez instytucje kultury (2011) w wybranych miastach Polski

Miasto	Uczestnicy wydarzeń biznesowych korzystający z noclegu	Uczestnicy imprez organizowanych przez instytucje kultury	Wielkość miasta [tys. osób]
	[2010]	[2011]	
Bydgoszcz	7165	122 190	363
Gdańsk	195 700	162 860	460
Katowice	49 850	268 413	310
Kraków	258 000	1 030 011	759
Lublin	44 362*	542 984	349
Łódź	78 408*	248 645	729
Poznań	221 800	315 021	553
Szczecin	59 450	110 816	409
Wrocław	74 600	313 853	631

* Dane szacunkowe obliczone na podstawie liczby sal konferencyjnych w każdym z miast (według GUS 2009) oraz wartości średnich dla pozostałych miast.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS oraz Poland Convention Bureau, Raport „Przemysł Spotkań i Wydarzeń w Polsce 2011”, za: *Strategię Rozwoju...*

Prowadzona dotychczas statystyka osób uczestniczących w Carnavalu Sztuk-Mistrzów wskazuje, że z roku na rok ich liczba wzrasta skokowo. W ubiegłym roku w wydarzeniach Carnavalu udział wzięło ponad 150 tys. osób, podczas gdy w roku 2013 było to 100 tys. osób (<http://www.um.lublin.pl:443/um/index.php?t=200&id=246121>).

Wszystkie te liczby są oczywiście szacunkowe, ponieważ trudno dokładnie policzyć wszystkie osoby biorące udział w każdym z festiwali. Utrudnia to bardzo duża liczba wydarzeń składających się na poszczególne festiwale, które odbywają się równolegle w „otwartej” przestrzeni miasta. Turyści, odwiedzający i mieszkańcy często uczestniczą w kilku wydarzeniach w ciągu jednego dnia lub w ciągu kilku dni trwania imprezy. Jednak nawet te szacunkowe liczby uczestników podawane przez organizatorów świadczą o dużym zainteresowaniu tymi trzema festiwalami. W konsekwencji także o znaczącym natężeniu ruchu turystycznego w mieście w czasie ich trwania.

Z wywiadów przeprowadzonych z pracownikami niektórych lubelskich hoteli wynika, że w czasie trwania festiwali te obiekty noclegowe zapełnione są niemal w 100% w przeciwieństwie do pozostałego czasokresu. Z zestawień GUS wynika bowiem, że w Lublinie stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2014 r. wyniósł 36% (*Turystyka...*, 2015), podczas gdy w woj. lubelskim według stanu na 31 lipca 2014 r. – 29,6% (*Wykorzystanie...*, 2014).

W powyższym kontekście otwarte pozostaje pytanie: Jaki jest odsetek turystów i odwiedzających wśród uczestników festiwali? Ze statystyk wiadomo, że ich liczba w Lublinie dość systematycznie wzrasta. W roku 2011 łącznie skorzystało z noclegów 568,3 tys. turystów (*Turystyka...*, 2012), zaś w 2014 r. – już 614,6 tys. (*Turystyka w województwie lubelskim...*, 2015). Wydłuża się także pobyt turystów i odwiedzających w Lublinie. O ile w 2006 r. 36% osób przyjeżdżało

na 2 dni, 23% osób na jeden dzień, a 21% osób – na 3 dni (Świeca, Brzezińska-Wójcik, 2011), to w roku 2013 już 59% odwiedzających Lublin przebywało w nim kilka dni. Średnio było to ok. 4,5 dnia, w tym na 4 dni przyjeżdżali turyści z Polski, a na 7 dni – z zagranicy (Tucki, 2013). Być może mają na to wpływ festiwale. Ponadto, od 2012 r. polepszyła się dostępność komunikacyjna Lublina za sprawą otwarcia w jego sąsiedztwie lotniska w Świdniku. W roku 2013 odnotowano tam 160 tys. lotniczych przekroczeń granicy (*Turystyka...*, 2014), zaś w 2014 r. – nieco mniej 125,8 tys. (*Turystyka w województwie lubelskim...*, 2015). Turyści korzystają również z lepszej dostępności drogowej – w roku 2014 oddano do użytku nowy fragment drogi ekspresowej S-17 wraz z północną obwodnicą miasta. Polepszenie dostępności drogowej oraz pojawienie się możliwości szybkiego przemieszczania się na duże odległości prawdopodobnie także w znacznej mierze powoduje, że festiwale lubelskie cieszą się coraz większą popularnością.

Pozytywne i negatywne efekty oddziaływania analizowanych festiwali na system społeczno-gospodarczy Lublina w opinii mieszkańców miasta

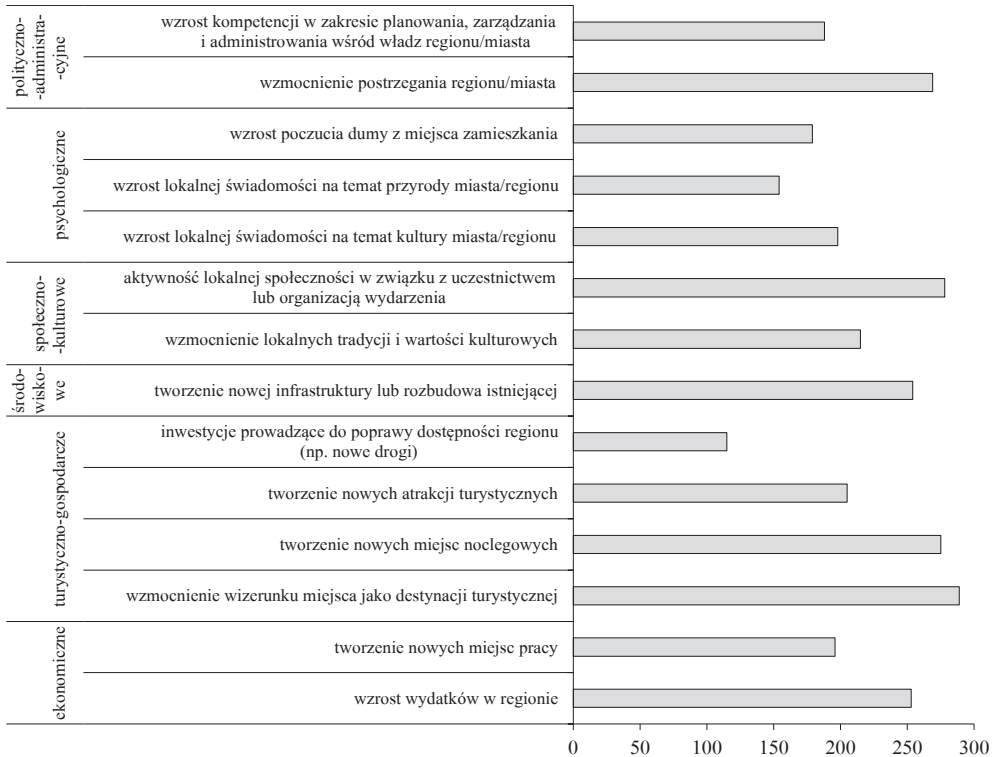
Większość ankietowanych mieszkańców stanowiły kobiety (56%). Przeważały osoby młode: w wieku 16–20 lat było 23% ogółu, w wieku 21–25 lat – 28% oraz 26–30 lat – 41%. Osoby mające więcej niż 40 lat stanowiły tylko 8% ogółu ankietowanych.

Spośród 14 ocenianych pozytywnych efektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy miasta przeważająca liczba ankietowanych mieszkańców (więcej niż 50% respondentów) dobrze oceniła aż 12, a tylko 2 negatywnie. W zakresie cech pozytywnych mieszkańcy najwyżej ocenili wzmocnienie wizerunku miejsca jako destynacji turystycznej (89%) oraz tworzenie nowych miejsc noclegowych w sferze turystyczno-gospodarczej (85%). W pozostałych sferach najlepiej oceniono takie efekty, jak: aktywność lokalnej społeczności w związku z uczestnictwem lub organizacją wydarzenia (86%) oraz wzmocnienie lokalnych tradycji i wartości kulturowych (66% w sferze społeczno-kulturowej), wzmocnienie postrzegania miasta (83% w sferze polityczno-administracyjnej), tworzenie nowej infrastruktury lub rozbudowa istniejącej (78% w sferze środowiskowej), wzrost wydatków w regionie (78% w sferze ekonomicznej) (rys. 1).

Najsłabiej oceniono zaś inwestycje prowadzące do poprawy dostępności regionu, np. nowe drogi (35,5% w sferze turystyczno-gospodarczej), oraz wzrost lokalnej świadomości na temat przyrody miasta (47,5% w sferze psychologicznej).

Spośród 21 ocenianych negatywnych efektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy miasta przeważająca liczba ankietowanych mieszkańców (więcej niż 50% respondentów) jako uciążliwe oceniła tylko 7. Jednak cechy negatywne mieszkańcy ocenili bardziej wyraziście niż cechy pozytywne. Za najuciążliwsze uznali duże natężenie ruchu turystycznego w mieście (94%), hałas/zatłoczenie (91%) oraz utrudnienia komunikacyjne (89%) w sferze środowiskowej (rys. 2). Równie negatywnie ocenili: zmiany w organizacji przestrzeni miasta związane z koniecznością optymalizacji ruchu turystycznego (94% w sferze społeczno-kulturowej), niedostateczną jakość infrastruktury wpływającej na negatywne postrzeganie miasta (79% w sferze

turystyczno-gospodarczej) oraz trudności we współpracy pomiędzy różnymi grupami interesariuszy (77% w sferze polityczno-administracyjnej).

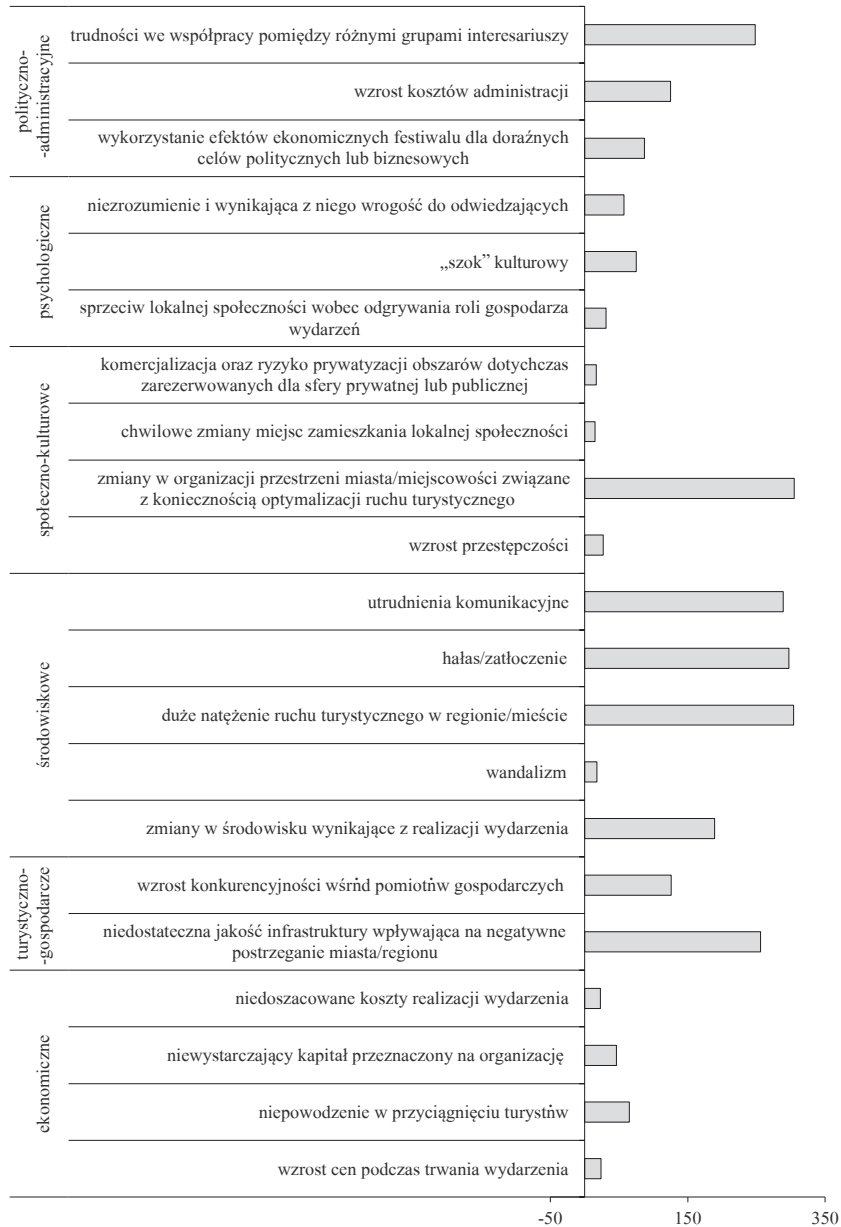

Rysunek 1. Pozytywne efekty oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy Lublina w ocenie jego mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badań własnych oraz Hall (1992), s. 8; Kasprzak (2014), s. 194–195.

Najmniej negatywnie respondenci wypowiedzieli się w zakresie: chwilowych zmian miejsc zamieszkania lokalnej społeczności (5%), komercjalizacji oraz ryzyka prywatyzacji obszarów dotychczas zarezerwowanych dla sfery prywatnej lub publicznej (5%) w sferze społeczno-kulturowej oraz wandalizmu (6% w sferze środowiskowej).

Z podjętej próby zbilansowania odpowiedzi otrzymanych od respondentów w zakresie pozytywnych i negatywnych efektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy Lublina wynika, że ostatecznie mieszkańcy wytypowali więcej cech dodatnich niż ujemnych. Oznacza to, że pozytywnie oceniają organizowane festiwale i uważają, że z jednej strony wspierają one lokalną sferę turystyczno-gospodarczą, z drugiej jednak strony ujemnie oddziałują na sferę środowiskową.

Rzsunek 2. Negatywne efekty oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy Lublina w ocenie jego mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie: badań własnych oraz Hall (1992), s. 8; Kasprzak (2014), s. 194–195.

Podsumowanie

Lublin jest uprzywilejowany pod względem liczby festiwali na tle woj. lubelskiego. Okazuje się, że w latach 2010 i 2013 prawie połowa wszystkich analizowanych 20 festiwali różnego typu odbywała się w Lublinie (spośród 44 sklasyfikowanych, mieszczących się w formule turystyki festiwalowej) (Pioś i in., 2014, s. 121–122).

Z szacunkowych statystyk wynika, że festiwale generują dość duże jak na warunki Lublina natężenie ruchu turystycznego, co ma odzwierciedlenie w statystykach prezentowanych również przez inne źródła danych. Niemniej nadal otwarty pozostaje problem oszacowania liczb turystów i odwiedzających festiwale oraz liczby mieszkańców uczestniczących w wydarzeniach. Wymaga to dalszych badań. Na natężenie ruchu turystycznego na festiwalach, a także pośrednio na popularność festiwali lubelskich w znacznej mierze wpływ ma polepszenie dostępności miasta drogowej oraz lotniczej – możliwość szybkiego przemieszczania się na duże odległości.

W zakresie pozytywnych efektów oddziaływania festiwalu na system społeczno-gospodarczy miasta mieszkańcy najwyżej ocenili wzmocnienie wizerunku miejsca jako destynacji turystycznej oraz tworzenie nowych miejsc noclegowych w sferze turystyczno-gospodarczej. Za najuciążliwsze uznali duże natężenie ruchu turystycznego w mieście, hałas/zatłoczenie oraz utrudnienia komunikacyjne w sferze środowiskowej, a także zmiany w organizacji przestrzeni miasta związane z koniecznością optymalizacji ruchu turystycznego w sferze społeczno-kulturowej. Generalnie mimo negatywnych opinii mieszkańcy Lublina pozytywnie ocenili oddziaływanie festiwali na system społeczno-gospodarczy miasta.

Zwiększająca się liczba festiwali oraz liczba uczestników przynosi mieszkańcom i miastu wymierne korzyści finansowe. Z szacunków finansowych przeprowadzonych dla Europejskiego Festiwalu Smaku wynika, że jeśli edycję festiwalu w 2014 r. odwiedziło ok. 100 tys. osób, to w mieście mogło zostać nawet 7 mln zł przy założeniu, że przynajmniej 20% spośród nich było spoza regionu. Do tego dodać należy jeszcze dochody z kosztów wystawienniczych i reklamowych (Skoczylas, Widz, 2015b).

Analizowane wydarzenia zajmują ważne miejsce w promocji Lublina oraz jego wizerunku. Znalazło to wyraz w *Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025*. W dokumencie tym zwrócono uwagę na działania, które miasto zamierza podjąć w celu wykorzystania rosnącej popularności lubelskich festiwali. Do zamierzeń tych należą: integracja i wspólna promocja oferty wydarzeń kulturalnych miasta oraz stały rozwój ich formuły, wykorzystanie potencjału i *genius loci* Starego Miasta oraz Jarmarku Jagiellońskiego, wykorzystanie turystycznej atrakcyjności Carnawalu Sztuk-Mistrzów do osadzenia w mieście na stałe tematyki związanej z nowym cyrkiem, położenie nacisku na promocję i rozwój jakościowej oferty kulinarnej Europejskiego Festiwalu Smaku.

Zaproponowane przez autorów *Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025* produkty wiodące, w ramach których będą organizowane 2 (Jarmark Jagielloński i Europejski Festiwal Smaku) spośród 3 analizowanych festiwali, mają największy potencjał rozwoju oparty na wyróżnikowych atrakcjach turystycznych miasta. Ważne w ich rozwoju są także trendy zachodzące

w turystyce, takie jak Turystyka 3E oraz popularność turystyki biznesowej i kulinarnej. Mają więc one szansę generować większe natężenie ruchu turystycznego z Polski i Europy.

Z zaprezentowanych wyników badań wynika, iż organizacja festiwalu w mieście w kontekście badań nad ekonomiką turystyki pozytywnie wpływa m.in. na procesy wymiany oraz konsumpcji dóbr i usług turystycznych w skali regionalnej i lokalnej. Wpływa również pozytywnie na społeczność lokalną w zakresie funkcjonowania rynku dóbr i usług turystycznych, co podkreślają m.in. Nowakowska (1999) i Jędrzejczyk (2001). Można się zatem pokusić o stwierdzenie, iż festiwale (wydarzenia) oprócz tego, że budują tożsamość lokalną, są istotnymi czynnikami stymulującymi rozwój kapitału społecznego. Natomiast nadal w sferze marginalizacji pozostają analizy ekonomicznego oddziaływania wydarzenia na gospodarkę lokalną przez organizatorów „eventów”.

Literatura

- Cudny, W. (2013). Festival Tourism – the Concept, Key Functions and Dysfunctions in the Context of Tourism Geography Studies. *Geographical Journal*, vol. 65, no. 2, 105–118.
- Czornik, M. (2013). Miasto i jego produkty. W: T. Żabińska (red.), *Turystyka miejska: prawidłowości i determinanty rozwoju* (s. 36–52). Katowice: Wyd. UE w Katowicach.
- Getz, D. (2008). Event Tourism: Definition, Evolution, and Research. *Tourism Management*, no. 29, 403–428.
- Hall, C.M. (1992). *Hallmark Tourist Events: Impacts, Management, and Planning*. London: Belhaven.
- Jędrzejczyk, I. (2001). *Nowoczesny biznes turystyczny*, Warszawa: PWN.
- <http://europejskifestiwalismaku.pl/aktualnosci/page/co-nowego-podczas-6-edycji-informacja-prasowa> (6.03.2015).
- Kalendarz Kultury 2015 – województwo lubelskie*. (2015). Lublin: Wojewódzki Ośrodek Kultury.
- Kasprzak, R. (2014). Mechanizmy pomiaru oddziaływania wydarzeń na gospodarkę. W: B. Krakowiak, A. Stasiak (red.), *Kultura i turystyka – w kręgu wydarzeń* (s. 193–209). Łódź: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego.
- Kolasińska, W. (2005). *Podstawy turystyki: skrypt*. Częstochowa: Wyd. WSzHiT.
- Nowak, B. (1997). Rzemieślniczy Lublin w okresie przedrozbiorowym. W: T. Radzik, A.A. Witusik (red.), *Lublin w dziejach i kulturze Polski* (s. 61–72). Lublin: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Lublinie, Krajowa Agencja Wydawnicza.
- Nowakowska, A. (1999). Ekonomika turystyki. W: R. Winiarski (red.), *Nauki o turystyce. Stan aktualny – perspektywy rozwoju* (s. 31–40). Kraków: Wyd. AWF.
- Pioś, K., Skoczylas, K., Brzezińska-Wójcik, T. (2014). Aktualny stan i możliwości rozwoju turystyki festiwalowej w województwie lubelskim. *Polish Journal of Sport and Tourism*, vol. 21, no. 2, 119–134.
- Ratkowska, P. (2010). O festiwalu w kontekście turystyki kulturowej, czyli turystyka eventowa raz jeszcze. *Turystyka Kulturowa*, nr 4–6, 109–129.
- Skoczylas, K., Widz, M. (2015a). Importance of Culinary Festivals for the Development of Tourist Regions. W: Z. Zmeškal (red.), *MEKON 2015* (s. 634–642). Ostrava, Czech Republic: Ekonomická Fakulta Vysoká Škola Báňská – Technická Univerzita.
- Skoczylas, K., Widz, M. (2015b). Wpływ festiwalu kulinarnych na rozwój ośrodków turystycznych w Polsce – przykład Europejskiego Festiwalu Smaku w Lublinie. W: A. Dłużewska, G. Iwanicki (red.), *Geograficzne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki* (s. 179–188). Lublin–Krosno: Armagraf.
- Skowronek, E., Wojciechowski, K.H., Świeca, A. (2006). The History of the Ethnic Transformations of the Lublin Region. W: E. Skowronek (red.), *Cultural Landscapes of the Lublin Upland and Roztocze* (s. 33–47). Lublin: Kartpol s.c.
- Słownik języka polskiego* (2007). Warszawa: PWN.
- Sobczyk, M. (1999). *Statystyka*. Warszawa: PWN.

- Strategia Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025*. Pobrane z: <http://www.landbrand.pl/pl/realizacje/strategia-rozwoju-turystyki-miasta-lublin-do-roku-2025.html>; <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=202283> (30.10.2015).
- Świeca, A. (2009). Miasto Lublin jako przestrzeń turystyczna. W: J. Styk, A. Świeca (red.), *Przestrzeń Lublina w ocenach jej użytkowników* (s. 69–92), Lublin: Wyd. UMCS.
- Świeca, A., Brzezińska-Wójcik, T. (2011). Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej miasta Lublina. W: B. Włodarczyk (red.), *Turystyka. Księga jubileuszowa w 70. rocznicę urodzin Profesora Stanisława Liszewskiego* (s. 231–244), Łódź: Wyd. UŁ.
- Tucki, A. (2013). *Wizerunek i atrakcyjność turystyczna Lublina. Raport z badania przeprowadzonego na terenie Lublina w dniach 15.06–09.09.2013 r.* Lublin.
- Turystyka w 2013 r.* (2014). Warszawa: GUS.
- Turystyka w 2014 r.* (2015). Warszawa: GUS.
- Turystyka w województwie lubelskim w 2011 r.* (2012). Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Turystyka w województwie lubelskim w 2014 r.* (2015). Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Quinn, B. (2010). Arts Festivals, Urban Tourism and Cultural Policy. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure & Events*, no. 2, 264–279.
- Wojciechowski, S. (1965). Położenie i rozwój przestrzenny miasta. W: J. Mazurkiewicz (red.), *Dzieje Lublina. Próba syntezy* (s. 11–23). Lublin: Wyd. Lubelskie.
- Województwo lubelskie – podregiony, powiaty, gminy, 2014.* (2014). Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych w 2014 roku.* Notatka informacyjna. GUS, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia.
- Zajadacz, A. (2008). Ruch turystyczny jako przedmiot badań geograficznych. W: Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* (s. 187–209). Poznań: Wyd. UAM.
- www.dziennikwschodni.pl/co-gdzie-kiedy/festiwale/n,140809803,jarmark-jagiellonski-kura-stragany-gra-muzyka-sprawdz-program.html (30.10.2015).
- www.landbrand.pl (30.10.2015).
- www.lublin.eu/kultura/wydarzenia/wydarzenia-cykliczne (8.10.2015).
- www.um.lublin.pl:443/um/index.php?t=200&id=246121 (30.10.2015).

INTENSITY OF TOURIST TRAFFIC AT SELECTED FESTIVALS – POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF ITS EFFECT ON THE SOCIAL-ECONOMIC SYSTEM OF LUBLIN IN THE OPINION OF THE CITY'S RESIDENTS

KEYWORDS | tourist traffic, festival, Lublin

ABSTRACT

Similarly as in other cities, also in Lublin, both residents and tourists have had an opportunity to participate in an increasingly broad offer of festivals in recent years. With time, some of the events become brand tourist products of cities. The objective of the article is to present estimated data concerning the intensity of tourist traffic in Lublin during selected festivals, namely Carnival Sztuk-Mistrzów, Jarmark Jagielloński (Jagiellonian Fair), and Europejski Festiwal Smaku (European Festival of Taste), and results of analyses of opinions of residents in the scope of positive and negative effects of the intensity of tourist traffic on the social-economic system of Lublin. According to estimated statistics, festivals generate quite high, as for the conditions of Lublin, intensity of tourist traffic. This is also reflected in statistics presented by other data sources. In the scope of positive effects of festivals on the social-economic system of the city, residents ascribed the highest rating to the strengthening of the image of the place as a tourist destination, and development of new accommodation objects in the tourist-economic sphere. High intensity of tourist traffic in the city, noise/crowd, and public transport disturbances were recognised as the most strenuous in the environmental sphere. In general, in spite of negative opinions, city residents expressed a positive opinion in the scope of the effect of festivals on the social-economic system of the city.

Translated by Małgorzata Kornijów